

سیلاب‌های شدید و برق آسا

سیلاب‌های شدید و برق آسا نوع سیلاب‌های اند که در زمان کوتاه 3 الی 6 ساعت با در نظر داشت اینکه ساحه بالا دست در کدام فاصله قرار دارد، از اثر بارندگی‌های شدید یکجا با طوفان و رعد و برق و یا علت‌های دیگر از قبیل ذوب شدن سریع برف، شکست بندها و جهیل‌های یخچالی و سایر عوامل بوجود می‌آیند و زمان عبور آن نیز کوتاه و زودگذر می‌باشد. بدین لحاظ سیلاب‌های شدید و برق آسا وقت کمتر را برای فرار اهالی از ساحه می‌دهند و معمولاً تلفات جانی و مالی آن بیشتر از سیلاب‌های دریایی می‌باشد که در زمان طولیتر ایجاد و از ساحه عبور می‌کند. این سیلاب‌ها با خود مواد رسوبی کوچک دانه، بزرگ دانه و حتی صخره‌های بزرگ را حمل می‌کند و مناطق پایین دست را شستشوی و یا توسط گل، لای و سنگ‌ها مدفون می‌سازد.

شدت سیلاب‌های برق آسا مربوط به شدت بارندگی، محل بارندگی، نوع اراضی، توپوگرافی، نوع پوشش نباتی و تراکم آن، نوع خاک و رطوبت موجود در خاک بوده و در مناطق شهری چون سطوح غیرقابل نفوذ بیشتر می‌باشد و نفوذ آب به داخل زمین اجازه کمتر داده می‌شود، لذا جریان آب خیلی سریع به ساحات پایین دست سرازیر می‌شود.

عوامل عمده و اساسی متضرر شدن بیش از حد اهالی کشور از اثر سیلاب‌های اخیر به خصوص ولایت پروان

- 1- مسدود ساختن یا تغییر مسیر سیلبرها (شیله‌ها و معبرهای سیلاب و آب‌گذر) و اشغال حریم سیلبرها جهت اعمار خانه‌های مسکونی و سایر ساختمان‌ها بدون توجه به اینکه برای عبور آب و سیلاب توجه صورت گیرد.
- 2- طراحی و پلان گذاری غیر مسلکی و غیر معیاری نمرات رهائشی بدون حل مسایل رد سیلاب‌ها، فاضلاب‌ها و جریان‌های آبی ایجاد شده در ساحات مسکونی و کمترین توجه به هایدرولوژی ساحه‌ی تحت پلان. در بسیاری حالات شهرک‌های خود سر و حتی شهرک‌های منظور شده دولتی تنها به خاطر نمره بندی و فروش تقسیمات شده اند و کوشش گردیده تا زیادترین ساحه برای اعمار خانه‌ها تخصیص داده شود و کمتر توجه به ارایه خدمات انجنیری، ایجاد ساحات سبز و ذخیره آب، محل عبور آب سیلاب و آب‌های شهری صورت گرفته است.
- 3- از بین بردن جنگلات، بنه‌ها و قشر نباتی و حتی قلعه نمودن ساحات آبریز بالا دست به خاطر کشت للمی و یا سایر فعالیت‌ها و هکذا نبود پروگرام مدیریت آبریزه در بالا دست.
- 4- عدم تطبیق قوانین و مقررات نافذ کشور در ارتباط به منابع آبی، آبریزه‌ها، حریم منابع آبی، مبارزه با حوادث و غیره و عدم اعتراض و جلوگیری مسوولین از اعمار خانه‌های مسکونی در این ساحه‌ی سیلاب خیز، باید گفت که قبلاً نیز در این ساحه چندین بار سیلاب‌های مدهش سرازیر شده بود و قرار گزارش یکتن از اهالی، 30 سال قبل نیز یک سیلاب خطرناک از این ساحه (زمانی که هیچ خانه‌ای در آن وجود نداشت) عبور و داخل کانال پروان گردید و از شدت این سیلاب در پایین دست کاهش قابل ملاحظه‌ی به عمل آمده بود.
- 5- عدم حفظ و مراقبت و پاک کاری معبرهای آبی و ساختمان‌های مرتبط به آن توسط شاروالی، اهالی و سایر نهادها.
- 6- عدم تثبیت محلات تحت تهدید سیلاب و محلات فرار برای اهالی به خصوص در مناطق شهری با تراکم زیاد نفوس.
- 7- استفاده کم از مواد ساختمانی مستحکم از قبیل کانکریت، سنگ و خشت پخته با مصالح سمتهی برای اعمار خانه‌ها به خصوص در تهداب‌ها و نداشتن عمق مناسب تهداب‌های که در این نوع محلات اعمار می‌شوند.
- 8- نبود سیستم‌های هشدار دهی و پیش بینی سیلاب در سطوح مختلف به خصوص در سطح محل .
- 9- آماده نبودن تیم‌های نجات و اضطرار و کمبود وسایل مورد ضرورت برای این نوع حوادث به خاطر نجات سریع و به موقع اهالی .

قابل ذکر است که بارندگی‌های شدید و ایجاد سیلاب‌ها توسط وزارت دولت در امور رسیدگی به حوادث و اداره هواشناسی در 14 ولایت کشور پیش بینی و توصیه‌های لازم نیز ارایه گردیده بود (نقشه پیش بینی بارندگی‌های شدید) اما پیش بینی سیلاب‌های مدهش در ساحات مشخص انجام نیافته بود.

اگر مشخص تر بالای سیلاب در پروان / چاریکار صحبت صورت گیرد، دیده می شود که ساحه مسکونی که گفته می شود در طی شش سال گذشته انکشاف سریع نموده و در حدود 50 هزار نفر را در خود جای داده در یک محل سیلاب خیز با آسیب پذیری بالا اعمار شده که سیلاب حد اقل پنج دره یا سیلبر (دره کلان عمده ترین آن می باشد) در دامنه‌های کوه اوپیان در آن سرا زیر می شود. نقشه‌های گوگل به وضاحت محلات سیلاب خیز، سیلبرها یا دره‌ها و ساحات مسکونی تحت تهدید را نشان می دهد .

به تاریخ هشت سنبله 1399 وزارت دولت در امور رسیدگی به حوادث اعلام کرد که شمار قربانیان در 14 ولایت به 175 نفر افزایش یافته و حدود 259 نفر زخمی و صدها خانه آسیب دیده است. تعداد جان باختگان در پروان 125 نفر، کاپیسا 20 نفر، کابل 10 نفر، میدان وردک 8 نفر، ننگرهار 8 نفر، پنجشیر 3 نفر و در ولایت پکتیا یک نفر گزارش داده شده است.

هرچه عاجل چه باید کرد؟

لازم دانسته می شود تا در ولایت پروان که زیادترین قربانیان را دارد و در 13 ولایت دیگر که سیلاب‌های اخیر باعث تلفات جانی و مالی سنگین شده است تیم‌های آسیب شناسی مختلط از ادارات ذیربط به ساحات تحت تهدید و تخریب شده توسط سیلاب اعزام گردند تا فعالیت‌های ذیل را انجام بدهند

1- تثبیت و شناسایی دره‌های سیلاب خیز و اتخاذ تدابیر لازم برای مدیریت آب‌ریزه در مناطق بالا دست از قبیل ایجاد چک‌دم‌ها و سایر ساختمان‌های تأخیری سیلاب و رسوب گیرها، جمع آوری آب باران، تراسبندی و سایر شیوه‌های مدیریتی به شمول غرس نهال‌ها به خصوص ارغوان که دارای ریشه‌های بسیار عمیق و از جمله بته‌های بومی این محل به شمار می رود.

2- حفر یک سیلبر جدید در بالا دست ساحه موازی به کانال پروان جهت تغییر مسیر جریان سیلاب از ساحات مسکونی طوری که بتواند از ورود بیش از حد سیلاب در ساحه جلوگیری و آب را از منطقه بدون اینکه کدام آسیب جانی و مالی برای مردم برسد، در دو سمت مخالف جریان بدهد و رد سازد.

3- پاک کاری و تثبیت محل عبور سیلاب و تخریب تمام خانه‌های که سیلبر را مسدود ساخته و یا حریم آن را اشغال نموده است.

4- تثبیت محلات امن و فرار برای مردم در نقاط مختلف و سایر پلان‌های تدابیری مرتبط به حوادث.

5- پیش بینی و هشدار دهی سیلاب در سطح محل و آموزش‌های لازم برای مردم.

6- اعمار دوباره خانه‌ها و دیوارها با تهداب‌های عمیق و مقاوم.

7- و سایر فعالیت‌های که توسط ادارات ذیربط ضروری پنداشته می شود.

نویسنده: سید شریف شبیر